

IDYLA

První byt, který pamatuju, byl v Trojické, na rohu tehdy nového Rašínova nábřeží, kde otec bydlel už se svou první paní Friedl Brillovou,¹⁹ kterou v roce 1928 nahradila moje maminka; roku 1929 jsem přibyl já. Ten byt byl spojený s ordinací. Tři, čtyři pokoje s výhledem na Vltavu a dva jako ordinace, do ordinace byl zvláštní vchod. Myslím, že v domě taky bydlel nějaký skladatel, snad Suk nebo Foerster.

V jakém patře jste bydleli?

V přízemí. Aby pacienti nemuseli šlapat nahoru. Ve Fochovce, kam jsme se přestěhovali roku 1935, to pak bylo druhé poschodí, ale tam už nechali zabudovat výtah. Otec na to přispěl kvůli pacientům, ale my jsme samozřejmě běhali po schodech. Ani by mě nenapadlo použít výtah... a ten voněl dezinfekcí. Kolem Trojické jsme tuhle šli s Tomášem²⁰ a chvilku jsme venku postáli. Dole u Vltavy se vykládalo

¹⁹ Elfriede Renée Brill (1893–1926)

²⁰ Tomáš Löwenstein-Lom (1924–2021), syn Arnolda Löwensteina a Elfriede Brill-Löwenstein, v rozhovorech se vyskytuje jako Tommy a Tomáš.

z lodí, při regulaci tam vznikla dlážděná silnice plná hromad písku, ale taky kmeny, tenkrát se plavilo ještě ze Šumavy a odjinud z jižních Čech.

Konečná v Praze?

Nejspíš se dřevo zpracovávalo v Praze jako stavební materiál, stromy porazili v lesích na jihu a voraři je plavili po řece. Vltavské romantice byl konec, když postavili přehradu na Vltavě, Štěchovice a Slapy.

A to jste měli přímo před sebou?

Dneska snad zbylo vorařské muzeum na Výtoni, za nás tam byla vorařská hospoda a blízko ní voraři přistávali. To je jedna taková dětská vzpomínka, spíš snový obraz než konkrétní zážitek. Vltava tenkrát ještě zamrzávala, pamatuju, jak jsme bruslili na řece. Nevzpomínám si už s kým, možná byla se mnou slečna Rosel. Já jsem byl malý, když mi bylo šest, tak jsme se odstěhovali. A taky cítím tu řeku, jak voní. Samozřejmě spíš páchla, ale pro mě příjemně. Ona tenkrát nebyla vůbec čistá. Kanalizace nebyla stoprocentní, čističky odpadních vod taky ještě moc nefungovaly. Podolská vodárna nicméně brala vodu nejen z Kárného, ale i z Vltavy.

Takže řeka příjemně smrděla.

Ano, ale asi to bylo míň než předtím. Taky tam tehdy nebyly labutě, ty se rozmnožily později, jak na novoměstské, tak na smíchovské straně.

A rackové, kachny?

Myslím, že přilétali na zimu, v létě asi hnízdili u jezer. Teď jako by tam snad byli nastálo.

Změnilo se viditelně něco z toho, co máš zafixovaného z dětství?

Železniční most už byl, po tom jsme chodili, kdežto Jiráskův myslím teprve dokončovali v mém dětství. Na Karlově do parku jsme chodili přes ten malý parčík u Palackého mostu, bylo tam nové ministerstvo financí, i ten park tenkrát byl teprve nově založený, takže měl určitou atraktivnost a my jsme tam často bývali s tou slečnou, která si přivydělávala tím, že se mnou chodila na procházky.

Líbila se ti? Jaká byla?

Byla ještě dost mladá, ale nevím, jestli jí bylo osmnáct nebo osmadvacet. A měla takový vínově červený kabát a na něm přišitou divokou kočku. Asi podvědomě na mě působila eroticky, protože její obraz mi zůstal v paměti, ale aktivně mě nijak neprovokovala. Fräulein Rosel, jak se jí říkalo, mluvila německy, ale nevím, co byla jinak zač. To bylo ještě, než jsem začal chodit do školy, tak ve třech, pěti letech. Myslím, že měla jen tu jednu povinnost, že se mnou chodila na procházky, protože se věřilo, že děti mají být pravidelně na „čerstvém vzduchu“, i když byl plný sazí a kouře. Jednou jsem se před ní proěkl, že se rodiče koupali nazí ve vaně a já s nimi. To jí bylo zřetelně trapné.

Možná sis to ještě navíc i vymyslel. Vylučoval bys, že by se k sobě rodiče chovali takhle důvěrně?

To určitě ne, otec nebyl příliš svázaný obvyklými maloměstskými tabu, ale já jsem na věci sexuální ještě neměl anténu.

Ptám se, jestli je možné, že se koupali spolu?

To určitě, koupali se spolu, ale nevím, jestli pravidelně.

Ne všichni lidé jsou důvěrností schopní... Takže si ze slečny pamatuješ kabát s kočkou, protože byl na ní to nejlepší.

To je jen takový dětský vjem, jinak o ní nic nevím, ani nevím, o čem jsme si povídali, akorát, že chodila k nám vždycky odpoledne a brala mě na procházku, tak dvě hodiny denně při každém počasí a často právě na Karlák. Přirozeně se tím mamince odlehčilo. Ona nebyla „žena v domácnosti“ podle dnešních představ, nýbrž „dáma“, nadto ještě pomáhala otci v ordinaci, protože byla diplomovaná sestra. Karlák se mi tenkrát zdál docela velký; dneska tam kolem a hlavně středem jezdí auta a tramvaje, takže se ten prostor opticky zmenšuje. Zdál se mi velký, ten park, dnes by mě nenapadlo tam vodit děti. Tak ty dva památníky už tam byly, Světlá a Krásnohorská, muselo to být dost sterilní, tenkrát jsem to možná tak nepociťoval. Takhle s klukama běhat nebo vůbec dělat něco aktivního, to jsem zažil jen v Řevnicích a později. Když jsme pak bydleli na Vinohradech, chodil jsem do Riegrových sadů. Předtím jsem byl takový chráněný chlapeček, taky mě jeden čas stříhali na holčičku s ofinkou...

To se ale nosilo, ne? Já ty fotky znám a nejsou tak hrozné.
 Nebylo to doopravdy hrozné, ale který kluk by tohle chtěl.

To jsi tehdy nemohl vnímat.

Maminka ze mě chtěla mít „malého lorda“ podle tenkrát oblíbeného filmu. To byl film o tom, jak si dědeček vezme chudého příbuzného domů, aby zdědil jeho titul, a to děcko se musí vžít do svého nového postavení. A samozřejmě si ten kluk omotá dědu kolem prstu, ten ho chce jen vychovat, pak se do něj zamiluje. Trochu sentimentální to bylo, ale když teď říkám malý lord, mám na mysli ten vzhled. Takže je to konkrétní film a konkrétní frizúra.

Mám pocit, že to byla doba, kdy se výchova dětí brala dost racionálně v tom smyslu, že nemají obtěžovat rodiče. Aspoň z těch babiččiných rad usuzuju. Když třeba Klára pořád brečela, tak mi doporučovala hysteps, abych měla pokoj. Chtěla bych vědět, jestli ta péče byla nějaká promyšlená. Jenže to asi nejси jako její objekt schopný posoudit.

Přehnaně se s námi nemazlili, to platilo za maloměšťáckou sentimentalitu, ne-li opičí lásku. Musím říct, že moji dva starší bratři byli daleko klukovštější, já byl spíš taková panenka. Oni se prali a byli prostě kluci. Taky jsme se prali, ale až později ve škole.

A nejси vůči těm bratrům nějak moc nekritický, není ten obdiv zkreslený?

Těžko říct, možná je to trochu v genech mé matky, možná si to jen dodatečně upravuju. Pokud jde o maminku, ta se myslím snažila nechat za sebou malé poměry svého dětství a mládí, včetně katolictví a dávky sentimentality. Prostředí mého otce bylo velkoměstské, modernější a „buržoaznější“. Bratři byli větší, starší o pět a o deset let, to se nedá dohnat, možná byli také mentálně trochu jiní. Walter²¹ nás myslím ignoroval, když měl takových patnáct, osmnáct, ale pro Tommyho zůstal nedostižným vzorem.

A registroval tě, například když chtěl zapůsobit na slečnu, to by se bratříček hodil?

To nevím, tak intenzivně jsme spolu nebyli. Oni měli svoje kamarády a všechny jejich aktivity se odehrávaly mimo

²¹ Walter (na poválečných dokumentech Václav Lom) Löwenstein-Lom (1919–2014), nejstarší z bratrů.

domov. Tomáš byl pro mě spíš soupeř, možná taky proto, že maminka dávala mazánkovi přednost.

Známe rodinnou historku, jak tě zamkl do koupelny, ty jsi rozbil skleněné dveře a o to sklo sis pořezal tepnu.

Tepna to nebyla, jen kousek vedle. To bylo ještě v tom starém bytě na nábřeží, Tomáš asi desetiletý něco dělal a já mu při tom šel na nervy, tak mě zamkl v koupelně.

A co rodiče?

Dostal vynadáno. Sice mi bylo trochu trapné, že je to kvůli mně, ale stejně jsem si hrál na mučedníka, podívej, jak jsem zraněný, a ukazoval jsem mu zkrvavenou ruku.

Jak se trestaly děti, dostávaly na zadek?

Dostávaly nanejvýš pohlavky. Tomášovi to bylo jistě taky hloupé, ale nemohl vědět, že jsem takový vztekloun a rozbiju sklo. Já jsem ho zřejmě při něčem rušil, jinak by mě nezamkl, možná jsem mu udělal něco naschvál.

Starší sourozenci jsou od toho, aby je mladší otravovali. Taky jsem starší. Takže ty vlastně nevíš, co tví bratři dělali? Máš nějakou představu aspoň rámcově?

Chodili do jiné školy, samozřejmě do německé. Ještě mě napadá, že jsme společně chodili do botanické zahrady. To bylo kousek od starého bytu, byla to stará botanická, dneska je v Tróji. A chodili jsme tam dost často.

Platilo se tam?

Myslím, že ne. Já si s tím nespojuju poučení o kytkách, nikdo mi nic neříkal. Otec, mimochodem, se nám moc nevěnoval. To zřejmě nebylo obvyklé, že by se pan profesor

staral o to, co je doma, od toho byla manželka, která měla pro něho funkci odlehčovací. A i když nevystupoval jako autoritativní osobnost, tak ho asi maminka zahalila clo-nou, za kterou se nepronikalo, a on sám nevyvíjel opačnou iniciativu.

On vás zabezpečil a tím to pro něj končilo? Splnil svoji úlohu a od ostatních věcí byl někdo jiný.

Pokud jde o mě, byl jsem v rodině daleko víc přítomný než on. Když má matka sama ambice, tak je v demokratických poměrech na pomoc manžela odkázána. Moje maminka profesionální ambice neměla, nadto byla ještě „třídní společnost“ se služebnictvem. Společná jídla byla samozřejmá, jinak jsme moc společného nepodnikali a na nějaké osobní rozmluvy si nepamatuju. Někdy jsme v Řevnicích šli na výlet nebo k Berounce plavat, o prázdninách jsme bývali občas na horách, nejen českých, vzpomínám například na východní Tyrolsko. Otec byl veselý, trochu posměvačný, moc řečí nenadělal.

Chtěla jsem si to představit. Takže tvůj otec, když už nebyl v ordinaci, přešel o pár pokojů dál, najedl se... a pak?

Trochu si zdříml, v křesle, a četl časopis *Zeitschrift für Augenheilkunde*. To byl takový žlutý sešit, jak si pamatuju, určitě četl i jiné věci, ale tenhle pořád. Jak už jsem řekl, chodil rád na výlety, sportoval, za mlada jezdil na koni a vesloval, později hlavně hodně vycházeli. O víkendech jsme jezdili na české hrady a zámky, Zvíkov, Orlík, Průhonice, tam myslím, že jsme jeli taxíkem. Asi dvakrát týdně šli rodiče pryč, do divadla, na koncert, nebo do nějaké společnosti, případně byla společnost u nás, to byla normální večere s několika chody, pak šli pánové do pánského pokoje kouřit

(otec byl jen sváteční kuřák), tam vedli svoje řeči, dámy šly do dámského. Co dělali jinak, nevím. Byly to tři dost velké místnosti za sebou, jídelna s tmavým stolem, myslím, že to byl ořech, tak pro deset lidí, s těžkými křesly ve stejné barvě a provedení, následoval takzvaný pánský pokoj, tam to bylo trvale cítit tabákem, taky knihovna, zabudovaná do stěny, na konci byl pokoj „dámský“ čili salón. Páni zřejmě probírali problémy fakultní a snad i politické, kdežto manželky, jak je podezírám, hovořily o tom, jak nesnadné je sehnat spolehlivé služby. A pily likér. Maminka tam měla v arkýři rostliny, módní kamélie, klívie a kaktusy, ona se tomu tehdy dost věnovala, bývalo zvykem přinést paní domu exotické rostliny v květináči nebo v koši a v našem víkendovém domě v Řevnicích²² stále přibývalo hortenzií.

To se slušelo, nosit květiny v květináči?

To víš, že se to slušelo. Ale nemám srovnání, děti nechodily na návštěvy.

Ty dámy mluvily o „dámských věcech“? Co to bylo kromě služebnictva?

Nevím, nebyl jsem u toho.

Byly mezi nimi nějaké intelektuálky?

Ta společnost byla otcova a byli to většinou pánové z fakulty, bankéři a tak. Společnost asi dost konvenční, z větší části z německé lékařské fakulty, po roce 1933 i němečtí emigranti, což určovalo téma rozhovorů.

²² Dům v Řevnicích patří mezi tzv. Sochorovy vily, rodina ho zakoupila v roce 1929, dnes na adrese Sochorova 159.